

**30 de ani lângă tabla de șah.
Cariera șahistă și biografia maestrei internaționale
Susana (Zsuzsa) MAKAI**

întocmit de ing. **Zoltan Makai**
Oradea, 20.04.2011

Susana Makai s-a născut la data de **3 septembrie 1945** în Oradea, fiind al cincilea copil al familiei Makai. Din păcate, în anul 1948 se îmbolnăvește de poliomielită și în continuare atenția părinților se îndreaptă cu precădere spre ea, pentru tratament balnear, de vindecare și de reabilitare.

Tatăl său, dr. Ștefan Makai, persoană cunoscută a mișcării șahiste din Oradea, începe introducerea Susanei în tainele jocului de șah prin anul 1957.

Rezultatele apar destul de repede. Astfel în **1959** ea câștigă locul întâi la Spartachiada de Iarnă a Tineretului, care a avut loc la Slănic Moldova. În **1960** obține dreptul de a participa la finala campionatului republican feminin de șah la Timișoara. Bineînțeles, performanța obținută este încă modestă. În urma rezultatelor obținute la campionatele naționale, în anul **1964** obține titlul candidat de maestru. În **1965** face parte în selecționata de juniori a României, care obține o victorie frumoasă asupra echipei Bulgariei, la Russe. Evoluția șahistă a Susanei în această perioadă este puternic influențată de fruntașii mișcării șahiste din Oradea: Ștefan Szabo, Mihai Șuta, László Karácsonyi și Ștefan Makai.

În primăvara anului **1966** obține titlul de maestră. Tot în acel an, la îndemnul profesorului Pius Brînzeu, președintele secției de șah a Clubului Medicina Timișoara, participă la examenul de admitere la Facultatea de Filologie a Universității Timișoara. Reușind la examen, în toamna lui 1966 devine studentă la Timișoara și jucătoare a Clubului Medicina Timișoara.

În **1966**, finala campionatului național feminin are loc la Constanța. În urma unui joc remarcabil, Zsuzsa termină turneul pe locurile 1-2, la egalitate de puncte cu Elisabeta Polihroniade. Titlul de campioană este decis de un meci de baraj, care este câștigat de Polihroniade cu scorul de 2½-1½.

Perioada petrecută la Timișoara este deosebit de rodnică pentru Susana Makai. Ea se alătură unui lot de jucătoare deosebit de valoroase, precum Gertrude Baumstark, Dana Nuțu, Ligia Jicman, Margareta Mureșan, Pia Brînzeu și Judit Kantor. Sub îndrumarea antrenorului Șerban Neamțu, acestea au obținut rezultate remarcabile în anii '70. Zsuzsa devine campioană națională universitară de mai multe ori, iar alături de Gerti Baumstarck cucerește titlul campioană națională la echipe feminine pentru Medicina Timișoara la câteva ediții. În acești ani devine componentă a echipei naționale feminine și participă la mai multe concursuri internaționale.

În anii **1967** și **1971** participă la turneul internațional de la Sofia și se clasează pe locul 1 la ambele ediții.

În **1969** participă la Olimpiada de Șah de la Lublin. Deși Zsuzsa a obținut cel mai bun rezultat individual (procentaj de 81,3%!!), echipa română în ansamblu a dezamăgit, obținând doar locul 7. Tot în acest an participă prima dată la faza zonală a campionatului mondial la Veselina nad Moravou, unde s-a disputat această competiție. Zsuzsa s-a clasat pe un loc modest – locul 13.

În anii următori participă de două ori la turneele zonale, dar rezultatele obținute sunt mediocre.

La începutul anului **1970**, în urma rezultatelor obținute, FIDE acordă titlul de **maestră internațională** jucătoarelor Gertrude Baumstarck, Rodica Reicher și Zsuzsa Makai, un nou succes al șahului feminin românesc.

În anul **1971**, Zsuzsa termină studiile universitare și obține diploma de profesoară de limbă engleză-română. Se angajează la Universitatea de Medicină și Farmacie din Timișoara.

În același an câștigă turneul internațional de la Sofia, după un joc spectaculos.

În **1975** participă din nou la turneul zonal al campionatelor mondiale, disputat la Pola, în Iugoslavia. A fost aproape de calificarea în etapa superioară, dar în final s-a clasat numai pe locul 5.

Deosebit de spectaculoase au fost meciurile de baraj, disputate pentru titlul de campioană națională în **1974** (cu Margareta Teodorescu) și **1976** (cu Elisabeta Polihroniade). Din păcate, Zsuzsa a pierdut de fiecare dată. Trebuie să recunosc că rutina și experiența adversarelor au fost decisive în aceste confruntări.

De prin **1976**, conducătorii F.R. Șah, au început să manifeste un sentiment curios, de distanțare și de antipatie crescândă față de Zsuzsa. Această relație a culminat cu faptul că Zsuzsa nu a obținut pașaport, necesar pentru participarea la turneul zonal feminin programat în acel an. Susana, fiind o persoană foarte sensibilă și cu nervii tensionați, s-a frământat foarte mult în urma acestui gest al federației. După mai multe luni de analize și cugetări, ea a considerat că numai are perspective șahiste în țara natală. Și astfel a decis să părăsească România, solicitând plecarea definitivă în Ungaria, unde domiciliau deja două surori ale sale.

În cursul anului **1977**, după eforturi susținute, obține aprobarea necesară pentru plecarea definitivă din România și obține totodată viză de ședere în Ungaria. În luna noiembrie 1977, cu aprobarea Federației de Șah din Ungaria, participă deja la finala campionatului feminin de șah al Ungariei. După o competiție strânsă, se clasează pe locul 3, în urma jucătoarelor fruntașe Zsuzsa Verőczy și Mária Ivánka.

În urma acestui rezultat, este inclusă în echipa olimpică a Ungariei. În **1978**, cel mai mare eveniment șahist îl reprezintă Olimpiada de șah de la Buenos Aires, unde Ungaria, cu Susana Makai în echipă, obține un succes remarcabil, clasându-se pe locul 2.

Anul **1980** aduce un rezultat de excepție în cariera Susanei: la turneul final al campionatelor naționale ale Ungariei, se clasează pe locul 1 și astfel devine **campioana Ungariei!**

Prin acest succes, prestigiul Susanei Makai crește în mod considerabil și ca urmare primește mai multe invitații de participare la competiții internaționale. Astfel, în anii următori participă la multe turnee puternice în Elveția - Biel și Zürich, Franța - Hyeres, Grecia, Bulgaria, Marea Britanie, S.U.A., Mexic, Mongolia etc. La toate aceste turnee se clasează pe locuri fruntașe.

Susana continuă să țină o relație strânsă cu viața șahistă din România. Astfel participă la concursuri open la Călimănești, Băile Herculane, Băile Felix etc.

Merită să revin puțin la anul **1980**. Și anume în luna iulie a acestui an, participă la un concurs open în New York, la invitația comună a Continental Chess Association, Cercul Șahist Marshall din New York și Chess Institute. La competiție au participat 32 concurente din trei continente, între altele și campioana S.U.A., Rachel Crotto. Din Europa au participat numai Susana Makai și Elisabeta Polihroniade. Este de remarcat faptul, că la această competiție s-a reîntâlnit, alături de Polihroniade și cu fosta colegă de club din Oradea, Renee Fărcaș, care se stabilise între timp în S.U.A. Turneul a fost câștigat de Susana Makai cu 5½ puncte, în timp ce Polihroniade s-a clasat pe locul 4, cu 4 p.

Ca urmare a prestigiului de care se bucura și a faptului că stăpânea mai multe limbi de circulație internațională, în anii '80 a fost cooptată de FIDE în comisia de organizare a Olimpiadelor de Șah, la departamentul de presă, buletine și relații cu publicul. În **1985** îl însoțește chiar pe secretarul general al FIDE, Florencio Campomanes, în cadrul vizitei efectuată în Ungaria.

Din păcate, din anul 1984 apar primele semne ale unei boli grave, care în ciuda intervențiilor chirurgicale și a tratamentului aplicat, se agravează din ce în ce mai mult. Deși bolnavă, ea a dat dovadă de un mare optimism și de voință, participând cu toate acestea la multe competiții interne și externe. În **1986**, de exemplu, joacă în Cuba la Concursul Memorial Capablanca și se clasează pe locul 2-3 la egalitate de puncte cu Dana Nuțu, depășite fiind doar de Nana Ioseliani (U.R.S.S.). În ultima rundă a concursului, Susana o învinge în numai 16 mutări cu piesele negre pe sovietica Zaițeva.

La sfârșitul anului 1986 mai participă cu succes ca organizator la Olimpiada de Șah în Dubai.

Întoarsă acasă, starea ei de sănătate se agravează brusc, este internată în spital și în **12 mai 1987**, la vârsta de numai 42 ani, a trecut în neființă.

Un prieten a declarat după decesul ei că a murit ca un adevărat șahist. Pentru că un adevărat șahist nu cedează o partidă chiar dacă stă mai rău, are speranța că printr-o minune poate salva partida. Dar că de data aceasta partenerul a fost “moartea”, pe care nici ea n-a reușit să o învingă...

În final, prezint o sinteză a rezultatelor mai semnificative obținute de Susana Makai în cadrul competițiilor șahiste:

- 1958 - câștigă Spartachiada de Iarnă a Tineretului pe țară;
- în cadrul campionatelor naționale de senioare se clasează de 3 ori pe locul 2 (1966, 1974, 1976) și de 2 ori pe locul 3 (1972, 1975);
- Campioană națională universitară la 4 ediții;
- În calitate de componentă a echipei feminine a Clubului Medicina Timișoara câștigă titlul de campioană națională pe echipe în anii 1967, 1972, 1973, 1974, 1975, 1976, 1977;
- 1967 și 1971 - câștigă turneul internațional feminin de șah de la Sofia;
- 1977 - se clasează pe locul 3 în campionatul național de senioare al Ungariei;
- 1978 - face parte din echipa de senioare a Ungariei, cu care obține medalia de argint la Olimpiada de la Buenos Aires;
- 1980 - devine campioana națională de senioare a Ungariei;
- 1980 - câștigă campionatul pe echipe al Ungariei, cu echipa Clubului Spartacus Budapesta;
- Între anii 1979 - 1986 participă la 30 concursuri internaționale, clasându-se de 3 ori pe locul 1, de 4 ori pe locul 2, iar de 2 ori primește premii speciale;
- Participantă la 4 ediții ale turneelor zonale;
- A făcut parte din selecționata feminină a României de 21 de ori;
- A făcut parte din selecționata feminină a Ungariei de 2 ori.